

ODLOMKI IZ PESNITVE

Janez Menart

Jesen! ... Dekletce v bluzici rumeni
in vinsko rdečem, šelestečem krilu;
lasje bohotno prek ramen spuščeni;
telo dehteče po vonjivem milu;
v očeh spuščen, zasanjan, nem pogled,
zamaknjen v roko, ki poljublja svilo;
pod tènkim zlatom rožnato perilo,
pod njim telo in v njem boječ drget ...
Za dolgo, dolgo, ljubica, adijo!
Rdeče ustnice, poljub leden,
še topel dih ... koraki se gubijo
v tišino, žive barve v mrak ... Jesen ...

Jesen. Križkražem razpredene žice,
ki nanje lega kvasasto nebo;
po njih, kot zrna računala, ptice
zvrščene v klinopis skrbi: kaj bo?
Kolesa, vprege konj, avtomobili,
drsenje gum, drdranje voz, pekèt
in dolge sence, kadar v mrak poščili
dvook zavijajoči žaromet.
Po pločnikih, pod črnimi kostanji,
na vse strani ljudje, ljudje, ljudje ...
In vmes študent, taváje v neki sanji,
ki iz polmráka jo oči žaré ...

* * *

Molče je šel in mislil na mladost,
na tisto, česar niti ni imel.
Vendár — si je dejal in zavrtel
med prsti veli list — kaj je mladost?

*

Je to mladost, če se boriš za to,
kar drugim je bilo že z rojstvom dano?
To je le boj, ki terja ga telo,
a tolažilo v stiski je zlagano.

Morda je nekaj v trmasti besedi:
»Vse, kar imam, je delo *mojih* rok!«
A ta ponos je prazen in ubog
kot zlata žlica ob priskutni jedi.
Zakaj, človeku dodeli narava
le nekaj let. In v komer ni vizij
onstranskega življenja, ta priznava
le to, kar v *tem* življenju izživi.
In če je smisel bitja in življenja
čuténje žitja živčnega sistema,
potem vsak hip telesnega trpljenja
in muk duhá — življenje nam *odvzema*.
Zato mladost, ki je trpela silo
lahko propad ali ponos rodi,
a ta ponos lahko je tolažilo
in steber vztrajanja — mladost pa ni.

*

Molče je šel in mislil na mladost,
na to, kar mu zahrbtni čas je vzel.
Tako — si je dejal — sem obletèl
se svežih listov kot jesenski gozd.
Tako kot gozd. V njem še sameva drevje,
a vse zeleno vzel je dih jeseni.
Mrmraje niha sklonjeno vejevje,
kot da bi rado k listju, ki se péni.
Zaman bi rado in zaman se muči:
morda spomladi ga novorojeno
s težino svojo znova nežno sključi —
a rojstvo ene dobe je zgubljeno.
Tako zgubljeno, kot ljubezen tista,
ki je v jesenski čas skrivaj vzcvetela
in ni slutíla, da bo še vsa čista
in sveža v prvih sapah ovenela...

*

Kdo si, ki stalno blodiš za menoj,
kot Venera, ki je le svoj privid,
kot senca kipa, ki je že razbit

in vržen v morje? Hej, neznanka, stoj!
Kako sploh si?! Saj ti sploh nisi ti.
To si bila. Vsaj kot odsev možgan.
Kot bitje v plásti filma, ki živi,
le ko ga leča meče na ekran.
A, glej, predstava ta je že končana,
ugasnjena obločnica srca,
zaslon možgan te nič več ne zaznava,
v dvorani je temà. Ti si prešla.
Zdaj si mi le kot gole prsi žene
evnuhu, ki jih gleda brez strasti.
Zakaj boliš me, ko si izven mene,
zakaj boliš kot roka, ki je ni?
Bojim se sence, ki je brez telesa
in brez zaslona in še brez luči!
Jaz hočem, da je nekaj iz nečesa,
da *nekaj* mi sledi, če mi sledi...
Vendàr če trkaš, kaj bi te podil.
Pristopi, misel, poradiraj čas,
nadeni zlicitirani okras
in stòri, da za hip bom, kar sem bil.
Pristopi misel v vsej lepoti njeni,
in kar bila je, mi še enkrat bodi,
naj zadnjikrat ljubezen naju vódi
po tej aleji žalostne jeseni...

Jesen je, Rebeka. In listje pada
z visokih vej na sivo, mračno pot.
Le mèdlo še lebdi odsev zapada
med jagnedi. Temà je že drugod.
Temà je že povsod in listje pada
z visokih vej. Težko mi je za njim.
Brstelo je kakor ljubezen mlada
in ni se balo ne vetrov ne zim.
Zdaj mrtvo je in komaj slišno pada
s polgolih vej kot solze s črnih vek.
In midva stara sva, čeprav sva mlada,
in glas srca je le glasu odjek.
Pod nogo listje zmedeno šepeče
kipeči vzdih ljubezenskih obljub
in topla sapa boža me ljubeče

po ustnicah, kot nékdaj tvoj poljub.
In bela breza iz polmráka sije
kot belkasto, srebrikasto telo,
ki nanj skoz šipe mesečina lije
in v mrak včrtava prsi, ki se pno.
In zrak dehti kot zgodnje jutro maja,
ki s svežim dihom srka vonj blazin...
A šcip, ki za rešetko bresta vstaja,
je luna, ki je le še svoj spomin —
vsa druga je, vsa hladna in resnična...
Ah, da... Nekoč sva se imela rada.
Ah, Rebeka, ti črna gospodična,
jesen je že. In mrak. In listje pada.

Jesen je. Res. In čustva dozorela
je čas oklatil in pogazil v tla.
In v golih vejah upov ohripela
jesenska sapa jédko šepeta:
Na svetu so milijoni gospodičen
in v vseh gospodičnih so kosti
z edinim ciljem, da iz njih pritlični
in prav ponižen regrat zakalí.
Tako, molčé, brez trohice cinizma
pririje v svet z neumnim: »Dober dan!
Kako vam gre?« In z nauki nihilizma
uči podplat, ki trudno stopi nanj:
»Predragi bratec, saj smo vsi atomi,
jaz, ti in psi in repa in ljudje.
Ko en sestav se v svoji zgradbi zlomi,
se novi, vsak iz prejšnjega rodé!«

»Res je vse to. In prav je, da sem trezen.
A če je res vse to — si je dejal
in v vlažni dlani suhi list zmečkal —
kaj je telo, kaj duh in kaj ljubezen?«

* * *

Zdaj tam v mrliškem gaju spi.
Z njim spé uganke živih let.
Razrešil je neznanke tri —

življenje, smrt, posmrtni svet.
Življenje s smrtjo je zaključil;
po smrti je samo mrlič;
enačba, ki se z njo je mučil,
bila je: nič plus nič je nič.
Zdaj tam v mrliškem gaju spi
in sanja... Kaj? O čem? Prav nič
ne sanja. In ne spi. Trohni.
Trohni tako kot vsak mrlič.

TAKRAT JULIJA

Leopold Suhodolčan

Ko se je zravnal, jo je zagledal pred avtom. V levici je nosila droban kovček, desnico pa ji je vlekla k tlom debelušna cajna, v katero je bila vpletena rdečkasta plaža neke izmišljene obale.

»Pa se čisto zares lahko peljem z vami?« je vprašala.

»Vprašujete me tako resno in vztrajno, ko da gre za to, če se bom oženil z vami.« se je nasmehnil Martin Lan, nato pa stopil okrog avta in ji vzel iz rok prtljago, za trenutek sta se ujela v ribjem pogledu.

Razpostavil je njeno prtljago na zadnji sedež avta pa rekel: »Kar sedite. Skočil bom še v sobo. Vzel si bom vetrovko. Odhajam v vetrovo deželo.«

Pohitel je skozi vežo navzgor po stopnicah ter odklenil stanovanje. Pravzaprav je bila le velika soba, ki jo je bil pregradil tako, da sta si z ženo uredila kuhinjo, večji del pa je ostal za spalnico. Iz spalnice je imel vrata v »staro črno nogavico«, kakor je imenoval zakrivljeno podstrešno luknjo, v kateri si je uredil kiparski atelje. Ko se je zdaj vrnil, mu je bilo, ko da že zelo dolgo ni bil v stanovanju, čeprav ga je zapustil pred desetimi minutami, že je bil odpotoval daleč, veliko dalj, kot so bile Dobrije, kamor je bil namenjen, zmerom najprej prepotuješ daljavo, ki se razteza pred tabo od rojstva, šele potem si pripravljen na bližnje potovanje, je pomislil, a kdo ve, katero je bolj resnično. Spomnil se je še, da bi spustil navojnice; ko pa je prijel za vrstico, jo je zagledal na dvorišču med hišami, saj to je Eva, se je domislil, v prevrnjeni globini dvorišča je sedla na klop, kot manekenka prekrižala noge in naravnala glavo v sonce, da se je njegova svetloba lomila na njej v manjšo in deveto polovico, študentka je, so mu povedali sosedomi, dobila je stano-